

glo > *peligro*, port. *tàvoa/tabla*), l'excusa tanmateix es pot admetre, si bé no deixa d'obligar-nos a suposar que ja es diria *PURNA en lloc de PRUNA a Gascunya cap al temps de Carlemany almenys.

D'on surt la síl·laba *es-*: es contesta «pròtesi» (inadmissible: formes com *estenalles*, *estovalles*, *estisores* són recents i *espurna* ja sorgeix en el S. XIV, al mateix temps que *purna*); o bé que és deguda a contaminació d'*espira*, ço que no és un disbarat puix que Aversó ja els usa junts, si bé no deixa de ser xocant que, fora d'això, les àrees d'*espira* i *espurna* s'exclouin mútuament, i *espurna* aparegui com a mot molt més general que el seu «seductor»; en fi M-L. dóna a entendre que *espurna* és degut a la influència del verb *espurnar*, on seria el prefix verbal (EX-); això convenç més, car si bé l'ús literari d'aquest verb sembla cosa només moderna, no deixa d'haver-n'hi testimonis antics: potser ja ho és la forma *espurni* que cataloga Aversó sense explicar-la (§ 1104.3),³ en tot cas «*espurnar*: llançar *espurnes*» en Busa-N. (1507, C-v-6) i en DTo. i Lacav., molt lacònicament; i es pot dir que si *espurnar* no té vitalitat gaire demostrada en la història de la llengua literària, hi aporta alguna compensació el fet que en alguns extrems *espurnar* amb *es-* coexisteix amb la forma sense *es-* del substantiu: així a la Vall de Vio, en Borao i en Aversó. Admetem, doncs, aquesta justificació, amb tot i el rau-rau que ens deixarà el fet que aquesta forma alterada s'hagi mostrat tan sobrepujant damunt la «pura», dins la història i conjunt de la llengua.

Però hi ha dos entrebancs cabdals. Els significats no coincideixen. I la transposició de la R, en una síl·laba accentuada. És en va d'allegar que en posició pretònica és un fet bastant corrent (molt quan la vocal és e, no tant amb les altres però observable amb totes), i que el fet és freqüentíssim, amb accent o sense, en llengües com el basc, l'àrab, el sard, etc. Però és inútil argumentar: el fet és que en català no es produeix; ni en gascó, ni aragonès ni quasi enlloc en les llengües romàniques mentre hi hagi accent. Que filòlegs com Montoliu (BDC III, 70), Moll o Salvioni no s'hi basquegin, no sobta, perquè llur fonètica és baldera. Però que homes com M-Lübke, Wartburg i Rohlf s'acceptin la idea, a despit de la doble dificultat, ja sorprèn. Per això sembla que ho acceptin forçats, per no saber cosa millor, i com fent el desentès, però indirectament revelen tàcits escrúpols: aquells dos admetent sota l'epígraf PRUNA alguns altres mots d'existència nul·la o frèvola,⁴ o d'etimologia ben inversemblant⁵ (més encara que la del mot català). Rohlf traïx els escrúpols intentant una habilitat semàntica: una PRUNA seria un «morceau de charbon ardent». Quan del que es tracta és d'una massa de caliu!

Res més arbitrari. Deixem si es vol el fet que PRUNA a penes s'usava en singular; però això del 'boc' o 'trosset' és ben al contrari del que veiem en totes les fonts llatines: es tracta sempre de grans brases, emfàticament grans, no hi ha en els grans repertoris llatins ni una sola cita que justifiqui aqueixa insinuació. En una escena de l'Encida els herois rosteixen a l'ast gros-

sos animals acumulant-hi les brases: «subjiciunt veribus *prunas* et viscera torrent» (v, 103); en la Bíblia es pondera la impossibilitat de caminar sobre una estesa de brases «numquid potest homo ambulare super *prunas* ut non comburantur plantae eius?» (Prov., 6.28); Plini ens recorda les rostides que practiquem, «allium sub *pruna* coctum» (coure un all dessota d'una 'espurna?', d'un 'carbonet'? tots veiem fer-ho en una estesa de caliu); es pondera que és un procés llarg i pacient (l'inrevés de la fugissera *espurna*) «aceti *cyathum* in calice novo lenta *pruna* decoquere», totes dues frases de Plini, i Servi defineix: «*pruna* est quando iu ardet, cum autem extincta fuerit carbonatur»: prolongada incandescència, després queda el carbó. I d'això sortiria el nom de la partícula volandera, efímera, tot just visible!

Doncs què? La romanística havia de confessar la seva ignorància? Crec que sí, abans que induir a error amb tanta autoritat. Temo que jo ho hauré de fer. Si no és que el mossàrab ens tragués del pas, car havent-hi arabització, poca o molta, la transposició de la R esdevindria normal; i fins potser alhora palliaríem la incredibilitat del salt semàntic, quan l'àrab engolfí tanta cosa deixant-nos gran llacunes en allò que ens hauria guiat. Hem vist que *purna* apareix en masses considerables en els valencians dels Ss. xv i xvi; avui veig el mot força enclavat al terreny de les zones més morisques: *La Purna* és una partida del terme d'Alfàs (Marina d'Alacant, 1964). Però Aversó era ben barceloní, s'ha dit sovint que l'autor del *Curial* degué ser del Princ., com ho eren Felip de Malla i Fr. G. Busa i Vicenç Garcia; el mot s'estén a tot el Princ. fins al Pallars superior, Andorra, Benasc, i Aragó enllà pels Pirineus fins a Ansó, mentre que és estrany precisament a les Balears, i un aristòcrata de la llengua, de pura sang catalana, i fins blava, com Ausiàs Marc, hauria usat un terme de moriscos?; d'Altra banda avui el veiem arrelat de llarg a llarg dels Pirineus gascons. No comptem amb això.

Menys atrevit sembla encara pensar en origen pre-romà: si l'*espurna* és efímera, la vida i constància d'aquest nom ha estat al contrari, i els mateixos testimonis literaris, amb tants usos idiomàtics, ens presenten un mot de dures i fondes arrels en la llengua. Podria ser, doncs, heretat d'un passat remot. I a propòsit d'això, reparem en el gran nombre de denominacions de l'*espurna* que presenten grossos problemes etimològics, en les llengües romàniques, mantes vegades insolubles. Els millors col·legues romanistes n'han aplegat tants. Vegeu les arpegleges que n'han fet: Schuchardt, ZRPh. xxvii, 143; en els dialectes de l'Alta Itàlia i de tot aquest país, Bertoni, ARom. xii, 342; Jud RLIR iv, 273 ss.; Giandom. Serra a la Misc. Griera, 1955, vol. ii, i sobre els de Gascunya J. Séguy, ibidem. Bastants d'aquests noms tenen formes vagament semblants al nostre, almenys en la sp-; un de molt estès, a cavall dels Alps, és el tipus piem. *espelua*, *esplua*, *-lue*, frprov., frcomt. i borg. *ép(e)liiva*, *-ue*, que segons Merlo i Wartburg (FEW III, 307b) vindria del ll. EXPELLERE 'expulsar': em sembla ja de mal creure